

LART

IRODALMI FOLYÓIRAT

Kondor Jenő

Jézus

Izzadj csak
véres nyál mocskolja
szakállad
Kitüntetésed atyádtól:
Nagykereszt -
koszorúd akácerdő

Izzadj csak
Lábadat én szögeztem
- kezedet szabadítom
tépkedek füveket mezőkön

Ma még velem leszel...
- szavad ne szakadjon

Németh Erzsébet

versei

Az ember nem figyel

Búcsú nélkül mennek el...?
 vagy csak az ember nem figyel
 bizonyos jelre, mozdulatra,
 tekintetre, poros utakra,
 melyek hazahívnak
 mégegyszer (utoljára) talán -
 De hó hull éppen,
 zúzmara, köd van,
 vagy lángol a délután.
 Nem mozdulhatsz,
 a szerelemnek is
 szabályai vannak:
 ha útra kelnél reggel:
 az ellenség leteríti álmod,
 golyózápora megöli
 a vélt boldogságot.
 A sejtés is csalhat,
 selyemszoknyáján
 suhog, zizeg a ránc -
 Üzenet sem jött,
 hogy "életben" a halál!

Áradni kezd

Egy elipszis közepén állok,
 sámán arcom könnye
 a földbe szívárogo. -
 Az éjszakán túl áradni kezd a folyó.

Törmelékeim

I.

Az ember egyedül menetel,
 kitárt karja szélmalomlapát,
 az idő vásznára feszülve
 megmutathatja magát.

II.

Az én ajtom előtt
 az esthajnal strázsál...
 Szégyellem ócska lábtörlőm
 midőn lepkeként rászáll.

III.

Román sztílusú a falum,
 az akarat benne gótikus marad,
 mint a kapavágások nyoma,
 s az izzadt homlokú paraszt.

IV.

Úgy gondoltam valamikor:
 ha eljön az ünnep:
 kitágul a világ,
 megnő a szeretet,
 minden szabályossá válik,
 és isten sem hiányzik,

Nem tudom

Nem tudom szeretsz-e,
 hisz sohasem monddod.
 A fölrepítő boldogság
 karjából ha zuhanok:
 Neked nem okoz gondot.

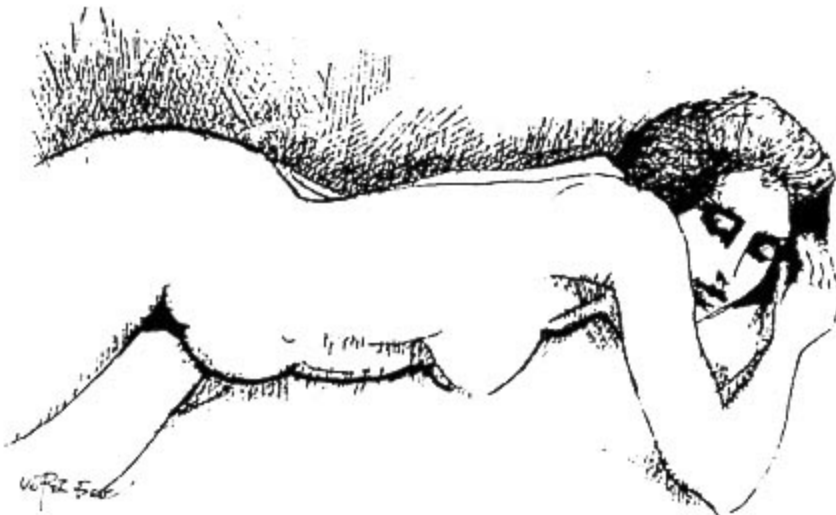
A kés megáll

Igenis, bolondulok érted,
 vad haraggal kiontanám véred...
 A kés megáll a pillanat kezében.

Ki segít?

Volt aki segítsen világra jönni,
 tolófájások hömpölygő kínjai:
 a földi életbe lökni.
 És megkezdődött elárultatásunk;
 magunkról még nem tudtunk semmit,
 csak az elrendelés láthatatlan titka
 csókolta fel jelét alvó arcainkra.
 De ki segít majd a világból menni?
 Milyen erő, hogyan lök bele
 a létevégi semmibe?

Könyörtelen!

Vörös Ferenc rajza.
 / Szombathelyen élő festőművész,
 rajztanár. /

T. Ágoston László

Béla cigány búcsúja

"Minden emberi lény szabadon születik és egyenlő méltósága és joga van."

/Az emberi jogok egyetemes nyilatkozata 1. cikk./

Nagyapám, az egyszerű falusi asztalosmester kétféle embert ismert: a rendeset és a gazembert. A rendes emberek közé sorolta a zsidó fűszerest, Béla cigányt, aki a kocsmában hegedült, Filipet, aki lengyel menekültként házasodott be a falu egyik családjába, Sztanojovicsot, a vándorló asztaloslegényt, a drótos tótót, aki időnként megjelent fazekakat foltozni, meg Kossuth Lajost, akinek fényképe ott volt a könyvszekrényben egy vaskos könyv első oldalán. Közös jellemzőjük volt, hogy valamennyien csináltak valami hasznosat, és nem csaptak be senkit.

S ki volt a gazember nagyapám teóriája szerint? Mindazok, akik mások munkájából éltek, loptak, csaltak, hazudtak, s köpönyegforgatóként hasznát húztak mások hiszékenységből. Ezek közé tartozott Hitler, Sztálin, Rákosi, a félkarú végrehajtó, Bóka Ferkó, aki a bolt előtt lopta el a szánkómat, és Kanalas, aki a háború előtt leveleket írt, aztán az MDP megalakulása után egyszerűen pártvezetőségi tag lett a faluban.

Az egész környéken tisztelték nagyapám a jó munkájáért. Volt hát kikből barátokat választania. Akár jómódú gazdák, akár a tanácselnök barátja is lehetett volna. Becsülték is egymást, de csak úgy három lépésről. Mindössze három ember volt, akit barátjának vallott. Károly bácsit, aki hat hold földön gazdálkodott, Gyuri bácsit, a kádármestert, meg a Béla cigányt.

Különös barátság volt ez, hiszen Béla akár a fia is lehetett volna. Furcsállották is a falubeliek, de nagyapám önértetes, makacs ember volt, ritkán változtatta meg az elhatározását. A barátságot meg egyenesen szent dolognak tartotta. Ebbe nem tűrt beleszólást még nagyanyámtól sem.

Minden kocsmában más-más banda muzsikált, s a borközi mulatozáshoz bármelyik megfelelt. De Béla volt a környék legjobb primása. Nagyapám meg a községi dalárda legjobb tenor énekese. Mondják, hogy ha belépett a kocsmaján, Béla kezében megállt a vonó, s bárki fizette is a nótát, az öregnek kellett folytatnia. Ő meg az egész bandának rendelt, s velük mulatott, míg kedve tartotta. Nem is volt olyan névnap, születésnap a családban, hogy Béla el ne húzott volna az ablak alatt egy-egy szép nótát. Nagyapám meg beszéltette őket, és odaültette a vacsoraasztalhoz. Még csomagoltatott is nagyanyámmal, hogy legyen a gyerekeknek is.

Ő maga semmilyen hangszerhez nem értett, de nagyon szerette a zenét. Apámnak vett egy hegedűt, hogy legalább ő tanuljon meg játszani rajta. S kit fogadott föl zenetanárnak, mint Béla cigányt.

- Aztán mit kérsz a tanításért, Béla? - kérdezte az első óra előtt.

- Mit kérhetnék? - szerénykedett a primás. - Nem olyan nagy dolog ez, János bátyám...

- Semmi se nagy dolog, amihez ért az ember. Nekem se nagy dolog ajtót, ablakot, bútort csinálni, de ezért a tudásért meg kellett szenvednem. A te tudásod sem kisebb értékű, Béla! Én asztalosmester vagyok, te meg a hegedű. Tudod mit? Adok egy fél disznót, ha elfogadod fizetségül.

Béla lelkiismeretes tanárnak bizonyult, mindent megpróbált, apámból mégsem lett hegedű virtuóz. A kottát egyikük sem ismerte, s mint kiderült, csak a tanárnak volt abszolút hallása. Meg kellett elégednie azzal a néhány nótával, amit úgy - ahogy sikerült belesulykolnia. Nagyapám azonban állta a szavát, disznóvágáskor elvitte Bélának a fél disznót.

- Nem érdemlem én ezt, mester úr... - szerénykedett a másik. - Még alig tud valamit a fia.

- Nem a mesterben van a hiba - állapította meg az öreg. - Jól látom én, hogy ennek a gyereknek bot füle van. De azt is látom, Béla, hogy többet tettél, mint amit vállaltál: megszerettél vele a zenét.

Bélának két fia volt, a fiatalabbik pont egyidős velem. Együtt jártunk is-

kolába. Együtt jöttünk-mentünk, nagyon jó barátok voltunk. Amikor beteg voltam, ő jött el hozzánk megmutatni a leckét. És senki sem csodálkozott, amikor év végén jutalom könyvet kapott az iskolában a kitűnő bizonyítványa mellé.

- Olyan tehetséges, mint az apja - alapította meg nagyapám. Meglátjátok, ebből a gyerekből még lesz valaki!

Hogy mi lett Karciból, nem tudom. Az apját olyan csapás érte, amit soha többé nem tudott kiheverni. Az ötvenes évek elején elrendelték, hogy csak olyan zenészek muzsikálhatnak a kocsmaiban, akik elnyerik a megyei hivatal engedélyét. A többieknek el kellett menniük segédmunkásnak Sztálinvárosba az építkezéshez, vagy valamelyik gyárba. Béla zenekarának is vizsgáznia kellett, és a megye legjobb cigányzenészei megbuktak ezen a vizsgán.

A faluban többféle pletyka terjengett az esetről. Az egyik biztos helyről tudni vélte, hogy azért buktak meg, mert egy taktust sem tudtak kottából játszani. A másik azt suttozta, azért tiltották ki őket a kocsmából, mert a kulákoknak muzsikáltak. A harmadik csak intett: lefizették a vizsgabiztosokat.

Nem tudom, nagyapám utána járt-e a dolognak, de az biztos, hogy abban az időben nagyon sokat káromkodott, és soha nem tért be az államosítás után megmaradt egyetlen szövetkezeti vendéglőbe, ahová egy másik faluból hoztak zenekart.

Béla nem firtatta a döntést, de attól kezdve gyakran láttuk részegen támo-lyogni az utcán hegedűvel a hóna alatt. Egy nap aztán fölpackolta a családját, és elköltöztek nem csak a faluból, de a megyéből is.

Több mint tíz év telt el, mire újra találkoztam vele. A faluvégi autósésárda sarkában ült egyedül. Borotvátalan volt az arca, a ruhája kopott. A fekete hegedűtököt a falnak támasztotta. Előtte az asztalon félig üritett pohár.

- Ki ez az ember? - kérdeztem a kocsmárosától. - Olyan ismerős, mégsem tudok rájönni, kicsoda...

- Szegény nagyapád barátja volt.

- Csak nem a Béla?

- De bizony ő. A megye legjobb cigányprimása. A torkával van valami

baj. Azt hiszem rákos. Olyan rekedt, alig érteni a szavát. Pedig hát hajdan...őregapád a nyakába ültette, úgy muzsikált neki.

- És a családja, a fiai?

- Nem beszél róluk. Azt hiszem, elváltak, amikor elmentek innét. Így van ez, ha kirántják az ember alól a talajt...

- Imre bátyám! - mondtam. - Adjon neki vacsorát, meg egy liter vöröset. Én fizetem.

- És mit mondjak neki?

- Nem is tudom...talán azt, hogy szégyen nagyapám küldi. Ha élne, biztosan ezt tenné ő is.

Talán félóra is eltelt. Iszogattunk, beszélgettünk a barátainkkal. Egyszer csak megállt az asztalunk mellett a kopottruhás, borotvátlan ember, álla alatt a hegedűvel. Felénk biccentett, aztán halkán játszani kezdett, s rekedt hangján énekelt hozzá: "Piros pettyes ruháskádiban láttalak meg téged..." A nagyapám nótája...

Amikor befejezte, fölálltam, megszorítottam a kezét és a zsebébe csúsztattam egy százast.

- Köszönöm, Béla bátyám...

Ő azonban megingatta a fejét és visszaadta a pénzt.

- Nagyapád ezt a nótát előre kifizette nekem - mondta. - Hanem azért megkérnélek valamire, fiam. Mutasd meg a sírját, hogy még egyszer utoljára ott is elhegedülhessem neki.

Megmutattam. A barátaim is követek bennünket. Őreg este volt már, senki sem járt a temető környékén, így nem volt aki megbotráncolhatott a temetői mulatozáson.

Nemsokára Béla is meghalt. Valóban rákja volt. Apámmal együtt mentünk el a temetésére. Hazafelé jövet lehorgasztott fejjel bandukoltunk, mindkettőnk elfoglaltak az emlékeink. Amint beléptünk a szobába, apám levette a szekrény tetején porosodó hegedűt, és játszani kezdte a Bélától tanult talán egyetlen nótát, amire még emlékezett: "Juhász legény fekete sübája..."

A szobában még sokáig ott csengtek - bongtak a dallam foszlányai. Nem úgy, ahogy apám megpróbálta elnyekerogni, hanem úgy, ahogy egykor Béla játszotta. Béla cigány, nagyapám barátja.

Lelkes Miklós

versel

Az Idő mindent visszavesz

Az Idő mindent visszavesz
mit valaha adott.
Fut, fut elfénylő síneken
volt-játékvonatomod.

Volt-labdád gurul, elgurul.
Pirosa sem marad.
Átlebeg hulló álmokon
hólepké-pillanat.

Az Idő mindent visszavesz,
s már csak könnycsepp zenél,
s amit megtart a két kezéd:
nem több a semminél.

A nyárfa sűg és ég-falak
kékje tűnődik át
könnycseppeken, örök zenén:
kétkező némaság.

Egy-egy volt könyved visszanez,
s címlapján elragyog
hitt hit-csoda, szépség-csoda:
csillagom, csillagod.

Az Idő mindent visszavesz, -
miért is adta hát
a láthatárt, naptáncú dal
ígérő hajnalát,

varázslatát, kék ég-falak
zengését és a Szót:
források édesgyermekét,
álomruhás valót?

Az Idő mindent visszavett,
s míg lehull két kezem:
könnycsepp zenél. A nyárfa sűg:
- Semmi sem, semmi sem...

Tavaszi jön...

Tavaszi jön, madárhangok
fénylenek a havon,
de nekem nem tavaszi kell,
csak álomtavasziom,

nem kis kerteknek osztott
arany dal-tulipán,
csak az a végtelen kert:
tavaszi-álomhazám.

Az a boldog fehérség
fákkal, virágidő,
amelytől szebb a szépség,
s szelíd bánata nő,

tavaszi, melyben, ha felhő
siet szélben tova,
zászlók lobognak, s rajtuk
tündérek mosolya.

Tudom, álomhazámig
nem érek el: haza.
Nem lesz valóvá szívem,
álmaim tavasza.

Lehulló madárhangok
fénypontok a havon.
A fenyők elmerengnek
egy álomtavaszon,

tavaszon, mely szabadság,
mely hív új égbe fel,
melyben varázsló isten
nagy karja átölel,

melyben az öröm: ének,
mely hazád és hazám,
s égi kert-végtelenben
piros dal-tulipán.

Baráti Molnár Lóránt

versei

Továbbvivő

újra egy újabb évad újra egy újabb bánat
 botra-támasztott léptekkel visznek az éjszakának
 nyílnak jázminvirágok jázminvirágok égneek
 csendet megidézve kiált kiált most a lélek

nyílnak majd új virágok meztelen női testek
 hársfák új évadában gyönyörű nők még szebbek
 talán jön még új évad jön majd egy újabb bánat
 meztelen magányunk már tárul az éjszakának

Volt a kert

a kert
 ez a kert
 ezt a kertet
 kerestük
 az út
 ez az út
 ezt az utat
 lépte lábunk
 a fű
 ez a fű
 ezt a füvet
 hemperegtük
 az ég
 ez az ég
 ezt az eget
 rég néztük
 magas
 az ég
 hol az ég
 már elfeledték
 serceg
 a fű
 volt a fű
 bárányok legelték
 poros
 az út
 nincs az út
 de mégis keressük
 milyen
 a kert
 volt a kert
 már nem ismerjük

Címe sincsen...

valamit még el kellene mondani,
 írni egy verset, melynek címe sincsen;
 hallgatnak a csend fáradt madarai, -
 - fényt szór majd eléjük holnap az Isten...

Pillanatkép / 1.

lila nyakkendő kettétört faágon
 libikóka halott arcokon lábnyom

Pillanatkép / 2.

patkánycsontvázak csatornák kínja
 temetők étvágya kinagyítva

Pillanatkép / 3.

csendéjszaka
 volt
 kutyák
 kergetőztek híg szélben
 csendéjszaka
 volt
 testek
 meztelen árnyai is
 csendéjszaka
 volt
 a sarkon
 egy szajha ácsorgott
 /az emlék a felejtésre akasztja fel magát/

Pillanatkép / 4.

ki itt belépsz létlabirintusban lépdelsz
 minden utak meztelen talpa itt lépdél
 belépsz itt ne nézd merre utak iránya
 ugyanabba a csendbe kétszer nem léphetsz
 /héralkeitoszi csend menj útjaid várnak/

Pillanatkép / 5.

megélezi magát
 a kés
 a torokra ráfekszik
 kiüti magát
 az ököl
 a kesztyűbe befekszik
 figyeli magát
 a tükör
 benne meztelen lélek
 /halott szél-gitárok nekicsapódnak lomb-zenének/

Bayer Béla DRAMATURGIA

Az, hogy a gondviselés olykor egy Becket-drámánál abszurdabb helyzetet produkálhat, igazándiból akkor tudatosult Csi-kében, amint maga is részesévé vált. Egy kora márciusi napon kezdődött, plusz 11 °C-al, szikrázó napsütéssel, s tartott úgy másnap délelőttig, amikor hirtelen beborult. Egy forbach-i költő ismerősük (Simone szerint a cefre égette el!) temetésére igyekeztek éppen, amikor követhetetlen hirtelenséggel szélvihar kerekedett. Ömleni kezdett a hó, de úgy, hogy autójuk ablaktörlője alig győzte. Egykútya, odaértek. A parkolással sem voltak gondjaik. Ketten egy ernyő alatt körülményesen, de elérték a helyszínt.

Megszólalt a kórus. A férfi korábban nem ismerte a katolikus liturgiát, így nem is keresett benne ismerős motívumokat. Egy furcsa bariton mégis magára vonta a figyelmét. Érdekes, akcentusokkal terhes férfihangnak volt sajátja. Arcát a tömeg miatt nem láthatta, de a szöveg tartalmából ítélve a lelkipásztor lehetett. A ceremónia végeztével, amikor az említett orgánus a végső búcsúszókat sorjázva, a lelket a mennyeknek ajánlotta fel, megdörrent az ég. Olyan elementáris hangzattal, hogy alig leírható. Mintha odafönnről nyugtázták volna a requimet. Csike nem hitte a "túlpárti létet", mégis megbor-zongott.

Akárha vezényszóra, alábbhagyott a havazás, s noha csak pillanatokra, de megmutatta az arcát a nap is. Furcsa döb-be-net ült az arcokon. Szélesre tárult a ravatalozó ajtaja és három ministráns gyerkőcöt követően, kilépett a pap is. Nagy da-rab, joviális afro-amerikai. Bizonyára egyházi ének volt, amit a sírig tartó szakaszon énekelt, de Csikében egy méla, Mis-sissippi-blues nemrég hallott lüktetését idézte fel. Simone arcát vizslatta. Nyugodtnak látszott. "Menjünk - szólalt meg nem várt egyszerűséggel a lány - lefagy a lábam." Akár egy rituális konga egyre halkuló szívdobbanásai, puffantak a rögök a ko-porsó boltozatán. Ütemesen, messze kíséren.

Mindmáig - ha csak rágondol - ott lüktetnek halántékában. Legvégül, alászállva minden poklokra, egy útszéli kocsmá-ban pálinkát ittak. A megboldogult opuszait citálgatva, egyként szakadt ki belőlük: "Pompás rendezés volt!"

Németh Dezső

DEDO TAN Ő RIZS

"A veréb újra ott
ül vállamon, hajam
húzogatója, jelez,
hogy "vele most mi van" -"
Tandori Dezső: KI ÉS HOL.

Nem biztos, de lehet, vak-e a vak madár,
mert ha netán... akkor én... de még se,
de legfőljebb verébszemüveg konkáv vagy mi, és
verébkönyvbe írom tényleg legalábbis.
Ott kinn madártérben gondoltam... legfőljebb
Szpéró irigy lesz, de én ott még nem...,
minthogy madárszemüveg-készítő-mester nem
volt kiírva ott, ezért OFOTÉRT...
Pult, na, jön bikonvexnő, mondom verébnyi
ötletem, hogy vak madár, meg hogy miért ne
verébókula, ő meg ...nem-lehet-meg-minden,
de én mondom: annyira tényleg. -
Kérde: cédulám van e? Kérdem: netán beutaló?
Igen, ő mondja: a diliházba... na menjen... a...
Kiabál. Jön a Főnök. Mondom neki: aki
"verébben utazik" az ilyen.
Leültet. Kérem, látja itt a vállamon? Ez egy

rövidlító madár, de már volt nálunk több is:
Éliás, Samu, Poszi, Zakariás Böbe, Pipi Néné,
Tili, de ő ugye meghalt, de ez itt él és
netán egy verébnyi ökula..., aztán látná az
etetőpoharakban a főtt burizst, szotyolamagot,
amiket kirakok madárfalatul az etetőterepen,
ugyanakkor a vers, ami viszont madárcé,
de én másképp inkább ne..., nem számít
kifejezésnek, de én ennyi: madártér verébüvel
és kész..., mert összekavarult a világ és
be, ki, át vannak ők, én meg talán... de mégse?
Tud ön madáru beszélni? Így a Főnök. Mert ha nem,
akkor elmegy a 3,14 meghosszabbítottjába,
mert úgy kívágom innét, mint macskát a szaharába!
Választ se várva, vállon ragadt,
ajtnon ki... Na ne, annyira tényleg ne...
"Megvan a világnak/ ez a közönye; mindenkitől
minden nem várható, sőt."
Szpérótól sem várhatom, hogy szeresse netán
ókulás madaramat... ezt így talán mégse...
amit viszont ugyanakkor, másképp inkább ne...

/Az Így írtok én c. ciklusból/

N. László Endre GALAMB

Egy cseh fiú emlékére, aki Prágában 1968-ban benzinnel leöntötte és meggyújtotta magát... És a fehér galamb emlékére...

A halálhír mindig szimbólum, ahogy egy virág lepergő szirma is az egész tavasz elmúlását jelképezi... Az ő halála is jelkép! Annak a jelképe, hogy amíg az ostobaság uralkodik a világon, addig az egész civilizációnk hiábavaló...

Azon a napon minden reménységnek porba kellett omlania, ha te a halált választottad. Éppen te, aki annyira szeretted az életet! Hihetetlen... Talán téves a hír!

De minek áltatom magam?

Meghaltál, és éppen a legszörnyűbb halálnemet választottad... Tiltakoztál valami ellen, amivel szemben tehetetlenek vagyunk! Te bebizonyítottad, hogy mégis lehet!

Azt mondtad, hogy a mosolyom olyan, mint egy virág - virágmosoly... Azt mondtad, hogy a lábam csodálatosan szép, sudár pálmához hasonlít... Azt mondtad, hogy olyan szép vagyok, hogy semmi fáradságba sem kerülne, ha meg akarnék ismerkedni bárkivel... Azt mondtad, hogy mióta ismersz, megérted a pacsirták dalát és a hajnali eget, a virágok és a patakok szavát, a néma tárgyak beszédét...

Költő voltál, aki versben beszél, de egyetlen költeményét sem veti papírra... Látom a szemed, betölti az egész eget... És a tekinteted olyan szomorú, mintha most már te is tudnád, hogy hiábavaló volt az áldozatod...

Olyan szép volt, mint fényben a fény.

De az emberek kitértek előle és a homlokukra mutattak. Egy asszony megtörölte az arcát... Két bamba kamasz összenetett...

Két tenyerén tartotta maga előtt az élettelen madártestet és mindenkinek megmutatta:

- Nézzétek! ...
- Összegyúrta az autót...
- Többé már nem repül...

- Milyen szép fehér volt...
- És most véres, sáros...
- Nézzétek! ... Meggyilkolták! ...
- Nézzétek! ... Öngyilkos lett...

Az egész utca a leányt nézte, kígyózó hajának arany zuhatagát és tébolyult tekintetét. Diadalmas és ragyogó szépsége annyira ellentétben volt azal, amit mondott.

S az intézetben is mindenki őt sajnálta. Mert az orvosok kiderítették, hogy mibe zavarodott bele. A legfiatalabbat kedvese nevére szólította. Annak a nevére, aki a halált választotta azon a napon, amikor minden reménységnek porba kellett omlania.

- Add a kezéd, Jenyíku! És most mesélj, mesélj olyan szépen, ahogyan szoktál...

Az orvos a leány fölé hajolt és úgy kérdezte:

- Miről meséljek?

- Azt ígérted, hogy a nyári szünetben bemutatod a szüleidnek, elviszel hozzatok. Mesélj, mondd el, milyen a falutok. Visz, visz a vonat bennünket ki Prágából. A vágány mellett kétoldalt kültelekre szakadozik a város. Az alkonyi égen hosszú, fényes, márványnak tűnő felhők...

A fiatal orvos nézte a lehuny szemmel fekvő leányt, és leült az ágy szélére. A csendesen benyitó ápolónőt egy mozdulattal elküldte, azután beszélni kezdett:

- Visz, visz a vonat, azután megáll egy kis állomáson. Csak mi szállunk ki belőle. Csak a templom tornya látszik ki az ezüstös párák gomolygásából. Nézd, a kis torony mintha fennkölt szónoklatot tartana az áhítatos hallgatásba mélyedő hegyeknek. Az út két oldalán a pázsittal borított rétek fodrozódva, kanyarogva olvadnak egymásba. A hegyek vakító kékséggel ragyognak...

- Jenyíku...

- Tessék, kedves...

- Ugye, a hegyek soha nem hajolnak meg?

- Nem, a hegyek soha nem hajolnak meg. A hegyek, a mi hegyeink nagyon büszkéek, nem alázkodnak. A mi hegyeink nagyon mélyre engednek gyökeret. Talán csak előtted... előtted hajolnak meg... majd egyszer...

- Nem, ne hajoljanak előtted sem! Téged is azért szeretlek, mert olyan büszke vagy... És most mesélj tovább!

Az orvos tovább beszélt és az eső tébolyítóan kopogott az elmeegógyintézet ablakán...

- Nap éppen annyira bukkant a látóhatár alá, hogy a fénye átszellemült, és amire csak ráesett ez a fény, olyannak tetszett, mintha új anyagot és új színt öltött volna. Mielőtt még mindent elmosna az éjszaka, valami végső ragyogás tűzbe borítja az egész vidéket: a hallgatag hegyeket, az áhítatot parancsoló tornyot, a szerényen meglapuló házakat.

Az orvos mesélt és simogatta a lány kezét, közben arra gondolt, hogy ez az érintkezés csak álom: mintha üveggel választaná őket el egymástól. Egy üveggel, amiről a háborodott lánynak nincsen tudomása. Mintha elaludt volna... Arany fürtjei úgy fekszenek a párnán, mintha azok is fáradtak lennének. Ő szerencsétlen és engem boldoggá tesz! - gondolta a férfi. - Ha nála vagyok, elfeledtettem velem a másik világot. A vele való beszélgetés valóságos üdülés az én komiszan hangos mindennapiságom után... Egy örült leány: Trópusi kertben vékony száron hófehér virág. Az illata úgy betölti ezt a szobát is, mint egy egzotikus lepke. Vagy csak én látom, csak én érzem ilyenek? Csak most tudtam meg, hogy vannak emberek, akik azért szeretnek, mert szükségük van a másikra, mások meg éppen azokat szeretik, akiknek szükségük van rájuk. Bármit is teszek, mégis hozzá térek mindig vissza... Mindig? És ha meggyógyul? ... És ha elmegy innét? ... És ha átvizszik egy másik intézetbe? ...

Akkor mi lesz velem, hiszen ő kerekíti le számomra a napot...

- Jenyíku, miért hallgatsz? - rebkent meg a lány szeme. - Ott hagytad abba, hogy szüleid jó éjszakát kívánnak és te elkísérsz a szobámba. Az éjszaka kinnreked a vögyben, de az illata besurran az ablakon...

- Mennem kell már, kedves... Késő van és neked is pihened kell. Majd holnap tovább mesélek. Elmondom, mit látunk a réteken, milyen a falusi ember, elviszlek egyszer a templomba is. A szüleid megharagudnának rád, ha nem mennék el oda. Ők még régivágású emberek és nagyon vallásosak. De most már igazán mennem kell. Aludj, kedves...

- És meg sem csókolysz?

Alszik a leány és álmodik, de nagyon gyakran felriad. Nyugtalan az álma. Sötét város sötét utcáin jár. Az utcák, mintha hosszú kapualjak lennének és a terek zárt udvarok. Mintha egy régiebb, szilárdabb világba jutott volna.

Halkan lopakodik, végig a sötét és néptelen utcákon, udvarokon, tereken... Valahol dübörög a föld, valahol idegen, nyers hangon parancsokat rikoltoznak és érzi, hogy a sötét ablakok mögött még a lélegzetüket is visszafojtják az emberek.

Jenyik elment! ... Azt mondta, hogy a barátaival kell beszélnie. Most rettenően aggódott érte! Arról beszélt, hogy okvetlenül tenniük kell valamit, hogy nem nézhetik tétlenül ezt a jogtípást! ... Mit akarnak csinálni? Egy kapualjban súlyos léptek kopognak az egyenetlen köveken, valaki röhög. Azután tüzeket lát. És a tüzeknek mintha emberi arcuk lenne. Mintha felé szaladnának. Az egyik Jenyikre hasonlít. Hogyan hasonlíthat a tűz emberre, az ő kedvesére?

Fekete ruhás asszony sír. Hatalmas tömeg az utcán, a Vencel-téren. Koporsót visznek, az emberek sírnak és milyen részvétellel bámulnak rá? Miért sajnáltok emberek? Én boldog vagyok, engem szeretnek! Csak azért vagyok most ideges, mert Jenyik nem jött el értem. Biztosan sokáig beszélgetett a barátaival és most alszik. De eljön biztosan, hiszen nem rég beszéltem vele. A falujáról mesélt, itt ült az ágyam szélén. Azt mondta, hogy pihennem kell! Arról is beszélt, hogy a mi hegyeink nagyon mélyre engednek gyökeret. Meg azt, hogy a hegyek soha nem halnak meg. Milyen vakító kékséggel ragyognak a hegyek? ...

- Emberek, nézzétek, ezt a galambot meggyilkolták! Nem, nem lett öngyilkos! Meggyilkolták! ... összegyúrta az autót! Többé már nem repül. Milyen szép fehér volt. És most véres, sáros! Viszem ki a temetőbe, gyászoljátok meg a galambot! Ugye, azért jöttetek ki mindnyájan az utcára? A galambnak szép temetés kell. Mennyi galamb van itt az Óvárosi-téren? De csak ez az egy fehér! Az Orloj tornyában halál suhintott a kaszájával és a galamb

meghalt! Minden órában sokan halnak meg.

Valaki azt mondta, hogy minden élet sóhajjal kezdődik és az egész élet nem ér többet egy szomorú sóhajtnál... A galambok élete is sóhajttal kezdődik? Az ő életük sem ér többet egy sóhajtnál? De hiszen mi boldogok vagyunk, Jenyiku?! Hogy mondhat valaki ilyet? Hogy a halál természetes, hogy ezt a galambot elgyúrta az autót? ... "A fák és füvek rostjaiban, az emberi test alagútjaiban valami új születik és valami meghal egyre, mert ez a természet rendje!" Ezért halnak meg a galambok is?

Azután szabálytalanul érkező és induló örömvonatok indultak el benne. A múlt intett felé jóakarattal, otthon volt és édesanyját hallotta motozni a másik szobában: hallotta a sóprú ütődését és a porrongy suhogását...

Gyönyörű júliusi reggel templomba ment Jenyikkal. A nap behatol ünnepelő ruhája szövetebe. Olyan szépen szól a harang. Ugye, a harangoknak nincsen nemzetiségük? A torony szónoklatot tart a hegyeknek. Az orgona hangja békés zenébe fűrészt az emberek, az öregeket és a fiatalokat. Az orgona zengése keveredik a szekfűkkel, gyertyákkal, a templomablak színes üvegmozaikján áttörő napfénynyalábokkal. Az ének úgy szárnyal, mint egy fehér galamb. Repül, repül magasra, nehogy elüssön egy autót!

Mise után kimennek a rétekre. Örülnek a születő növények fiatalos színének. Jenyik a parasztokról beszél. "Boldog, szerencsés, fel nem fedett állapotában a falu minden energiáját az köti le, hogy lakosai megélhetést csikarjanak ki a földből. Ez a falu sohasem volt híján a szorgalomnak és erőnek. Azóta érzem magam gyengének, mióta innét elszakadtam és mindig boldog vagyok ha ide visszajöhetek."

Szép, szerelmes régi nóták inceselkedtek a vérükben. Énekfoszlányok kergézték az ereiben. Tetőtől talpig fényben állt minden.

- Jenyiku, tudod-e, hogy én mindig fiú szerettem volna lenni?

- Ne csacsiskodj, kedves! Aztán akkor mi lenne velem?

- Pedig igaz! Az édesapám azt mondta, ha átszaladok a szivárvány íve alatt, akkor fiú leszek belőlem. Azután mindig

azt lestem, mikor lesz szivárvány. A bátyám meg nevetett rajtam, azt mondta, hogy buta liba vagyok.

- Aztán átszaladtál a szivárvány íve alatt?

- Szaladni szaladtam, de soha nem értem át alatta.

- Ez az én szerencsém!

Olyan szép a patakok, mint a tisztaság. Éjjel és nappal őrzi a bokrok képét, nem dobja ki magából a vén fűzfák legkisebb ágát sem. Éveken át megőrzi a fölötté suhanó kék fecskék képét... Csókolj meg még egyszer, Jenyiku, azután menjünk vissza, mert szörnyen megéheztem.

Fény, ragyogás mindenütt. Arany kígyóként suhan végig a kis falusi házak között a napsugár, megcsipkézi a toldozott kerítéseket, kalapot emel a még egyre prédikáló templom előtt, és az ünnepi harangjátékkal felel neki vissza. Hallom az orgona hangját is, egy vak ember az orgonista. Ő nem lát, de én sokkal többet látok, ha a játékát hallgatom.

Jenyik apja olyan mint egy nagy élő kályha, amelyiknek a szájánál folyton füstöl a csöve. Ha tehetné, még ebédelés közben sem venné ki a szájából a pipáját. Kacsintóan villan rám a szeme: Csak egyen, kislány! Ráfér, nagyon városhi színe van.

Az intézet parkjában a falevelek erőlködve tépték a szárukat, a zúgó fákról még egyre hullottak a kövér, ezüstös, gyémántosan csillogó cseppek és az utak merő latyakká változtak. A szél zúgása ellenére minden nyomasztóan néma és fenyegető volt, de hát nem mehet el mindenki háta mögött a napfényes csenddel!

A leány mintha súlytalanul lebegett volna a semmibe. Néha pontosan emlékezett rá, hogy mi történt. Hogy Jenyik öngyilkos lett, amikor feljajdult, a hang kérlelhetetlenül, hidegen formálódott szavakká, ilyenkor csak a fiatal orvost tűrte meg maga mellett. Egy fehér galambról beszélt, amit elgázolt egy autót, meg emberarcú tüzekről, lobogó fáklyákról. S az egyiknek olyan arca volt, mint Jenyiknek...

Máskor boldogan mosolygott, az arcára visszatért az élet színe és meséltetett magának. Csomagolni és utazni akart. Arról beszélt, hogy csak azért is

átszalad a szivárvány íve alatt, de nem azt fogja kérni, hogy fiúvá változzon, hanem azt, hogy Jenyik előtt hajoljanak meg a hegyek.

S az orvos sem tudta, hogy mi történt vele. Eddig úgy kezelte az életet, mint valami logarlécet. Ő legalább is ezt gondolta, ezt hangoztatta úton útfélen. Soha nem lepődött meg és nem élt benne a nyugalanság zöldindás ígérete sem. Ő ezt lelki egyensúlynak nevezte, de valójában az egész élete nem lehetett más ólomszürke vegetálásnál. És most rájött, hogy az élet nem logarléc. Hogy az élet könyörtelenül nehéz teher, érzések, érzelmek, ideálok, lelkesedések és álmódosítások nélkül.

Most a leány ágya mellett állt és az eső tébolyítóan kopogott az elme-gyógyintézet abalakán. Mintha üveggel választaná el őket egymástól. Egy üveggel, amiről a háborodott leánynak nincsen tudomása. Alszik és aranyfürtjei úgy fekszenek a párnán, mint ha azok is nagyon fáradtak lennének. Keze két fehér galamb. vékony száron hófehér virág.

- Ő szerencsétlen és engem boldoggá tesz! - gondolta a férfi. - De mi lesz, ha meggyógyul? Ha elmegy innét?

Észrevette, hogy a leány őt nézi és közben mosolyog:

- Jenyiku, azt álmodtam, hogy a hegyek meghajoltak előtted amikor a szivárvány íve alatt átfutottunk mi ketten... És sok-sok fehér galamb repült a szivárvány felé. Mintha lobogó tűzcsóvák lettek volna...

A halálhír mindig szimbólum, ahogyan a virág lepergő szirma is az egész tavasz elmúlását jelképezi! Kettőjük halála is jelkép! Annak a jelképe, hogy amíg ostobaság uralkodik a világon, addig minden áldozatunk, az egész civilizációnk hiábavaló!

Látlak benneteket, amint kéz a kézben szaladtok át a szivárvány íve alatt, és a vakító kékséggel ragyogó hegyek meghajolnak előttetek. És sok-sok galamb között ti is ott repültök a szivárvány felé, mintha lobogó tűzcsóvák lennétek és végső ragyogástok tűzbe borítja az egész vidéket.

Prága 1969. április 5.

Rudnai Gábor

versei

Kriszta könyvébe

Szeretlek,
ahogy a máglyát az eretnek.

Madarak menyegzőjén

Madarak menyegzőjén látlak-e valaha még?
Térdig a hóban, tavasztemetőn
kivirul-e újra az ég?

Madarak menyegzőjén a mennybolt gyászfekete.
Berlinerkendők a varjú szárnyak -
siratóasszonyok körmenete.

Kép

Fekete fa ágán
fehér a szivárvány,
sárgából meg kékből
kizöldül a páfrány.

Kizöldül, elsárgul,
szederjesre kékül.
Legyező volt? Kéz volt?
Fényre elsötétül.

A füst árnyéka

Arany csengése, lakoma
asztaláról felcsapó
aroma -
ez volna a lét
esszenciája?
Hiába.
Két
hahota
között
ki veszi észre, hogy éltél,
éremdús
koldus?

Hans-Guido Klinkner AKI A CSÚCSRA GONDOL

(Wer an Gipfel denk,...)
Aforizmak / Aphorismen

Ha tollak repülnek, a madár velük szárnyal.
(Wenn die Federn fliegen, fliegt der Vogel mit.)

A tavasz az öreg kutya irháját is melegíti.
(Der Frühling wärmt auch alter Hunde Fell.)

Együtt erős vagyok, mondta a molnár a szamarának.
(Gemeinsam bin ich stark, sagte der Müller zu seinem Esel.)

Annak, aki arra vár, hogy a sültgalamb a szájába repüljön, jó esélye van az éhenhalásra.
(Wer darauf wartet, daß ihm die gebratenen Tauben in den Mund fliegen, hat die ideale Position zum Verhungern eingenommen.)

Az istállóban a ló nem húz ekét.
(Im Stall zieht das Pferd keine Furchen.)

Aki a magaslatról leszáll, elveszti áttekintését.
(Wer vom Baum steigt, verliert die Übersicht.)

Annak, aki a csúcsra gondol, a visszautakra is gondolnia kell.
(Wer an Gipfel denkt, sollte die Rückwege bedenken.)

A megmérgezett búzamezőkön ne keress pipacsot.
(Suche nicht nach Mohnblumen in vergifteten Weizenfeldern.)

A rossz emlék olyan, mint hajsza a levesben.
(Schlechte Erinnerungen sind wie Haare in der Suppe.)

Savány a leves, kövér a vendéglős.
(Dünne Suppe, dicker Wirt.)

Rossz nap, rossz éjszaka.
(Schlechter Tag, schlechte Nacht.)

Az egyensúly keresése sok városit a hegyekbe csábít.
(Die Suche nach dem Gleichgewicht lockt viele Städter ins Gebirge.)

Egyesek igazi arcát először az alkoholszint mutatja meg.
(Manchem zeigt erst der Alkoholspiegel sein wahres Gesicht.)

Ha az eget felhők borítják, a lélekre árnyék vetül.
(Verhängen Wolken den Himmel, fallen Schatten auf die Seele.)

A tekintetnek nincs szüksége tolmácsokra.
(Augenblicke brauchen keine Dolmetscher.)

A jómodor is lehet éles fegyver.
(Auch Höflichkeit kann scharfe Waffe sein.)

(németből fordította: Bayer Béla)

Szónok János versei

Szirmok

Belekapaszkodtál a pókhálóba,
s boldog vagy, mert nem zuhansz.
Pedig lepkemódra fény körül keringsz vakon.
Mindig késésben vagy, hajsza választ el csak.
Ha sietsz, mellényűlsz nagyon.

Szemed későn nyílik, eszed későn érik.
Korán jön a tél.
Zsengék rügyeid, koraszülött vagy.
Már a tavasz sem a régi,
a bátor virágot letöri a fagy.

Egyedül vagyok

Egyedül vagyok
Üres a szoba
Üres a fejem
Csak a csend cseng

Lelkem elhagyott
Bennem nem vagyok
Sehol sem vagyok
Keress meg ments meg

Árny és fény

Árny és fény.
Te és én.
A kezdetektől ellentétek.
A fény nagy úr, leleplez, láttat.
Az árnyék megjelöli helyed, téged.
Ki sötétben jár, árnyékokat nem vállal,
nyomot hagy, kerüli a jelenlétet.
Ki magát nem vállalja, sötétben jár.
Hazudik, megtéveszt engem és téged.

Dr. Domonkos János

A nemzeti költészet atyja

Vörösmarty Mihály

*/Pusztanyék (Kápolnásnyék), 1800.
dec. 1. - Pest, 1855. nov. 19./*

**Élete és költészete összefonódott a
válsághelyzetben lévő és újjászüle-
tő haza sorsával.**

A 200 éve született költő, drámaíró,
a magyar romantika és a reformkor
költészetének egyik legnagyobb alak-
ja.

"Mi Vörösmartynak avval áldoztunk
csak, hogy nem felejtettük el a nevét.
Pedig amit tőle kaptunk, az több a ko-
rok múltó, változó hangulatánál. Örö-
kös gyönyörűség, győzedelmes illú-
zió." */Ady Endre: Vörösmarty emléke...
1900./*

Magunk mögött hagyva a XIX., s im-
már a XX. századot is, 2000-ben vers-
pályázattal és nemesveretű kiállítással
vállalkozott a Petőfi Irodalmi Múze-
um - Vörösmarty születésének 200.
évfordulója alkalmából - arra, hogy
választ adjon a magyar nemzeti költé-
szet atyja 156 évvel ezelőtt feltett kér-
déseire: "Ment-e a könyvek által a vi-
lág elébb?" illetve... "Mi dolgunk a vilá-
gon?" 99 kortárs költő lírai alkotással
tett hitet és vallott Vörösmarty nevé-
nek emlékeztetere.

Vörösmarty munkássága a költészet
szinte minden területét átfogja, de a
prózában is értékesített. Irodal-
munkban betöltött szerepéről, sokol-
dalúságáról írta Illyés Gyula: "Nem
volt nemzeti hőskölteményünk. Meg-
írta. Nem volt balladánk. Megterem-
tette. Nem volt drámai nyelvünk. Pó-
tolta a hiányt. Nem volt mesejatekünk.
Általa lett. Költőink nem tudtak a nép-
hez szólni, nem tudtak népdalt írni?
Megmutatta, hogyan kell. Színi bíráló
kellett, folyóiratszerkesztő, szakosz-
tályvezető az Akadémián? Vállalta. Az
önálló ipar mellett lelkesíteni? Tellett
erre is erejéből. Aztán csatadalt írt,
negyvennyolc éves korában."

A rendhagyó módon bemutatott ki-
állítás a terem közepén tárló Vörös-

marty kötetekkel. Versek körben, mai
magyar költőktől: minden életkort át-
ívelve. A tablók archív fotográfiai élet-
rajzi adatokról mesélnek: A költő szü-
lőháza Kápolnásnyéken; Perczel Etel-
káról miniatúra; A bátortalan szere-
lem kézirata, melyet Etelkához írt;
Perczel-kúria a Börzsönyben; A Zalán
futása III. énekének korhű ábrázolása;
Az Athenaeum címlapja /1840/; A Tu-
dományos Gyűjtemény borítólappja a
költő nevével; A Szózat kézirata; A
Rom korhű illusztrációja; A Laurához
c. vers kézirata; Csajághy Laura fény-
képe /Csajághy Laura 18, a költő 42
éves, mikor Bajza Józsefnél találkoztak.
Laura Bajzáné húga volt. Egyolda-
lú szerelem volt. Mikor Laura igent
mondott, nem a férfit, a költőt imádtá.
De lehetett-e nemet mondani a Laura-
versekre?/

Vörösmarty-ünnep a kiállítás és
folynak az irodalmi évforduló lelket
erősítő eseményei szerte a hazában.
Legjobb talán a kápolnásnyéki új ki-
állítás; Székesfehérváron ünnepségek,
fáklyás felvonulás, melynek csúc-
pontja, hogy a Vörösmarty Színház-
ban bemutatják Szabó Magda Vörös-
marty drámáját, s a közelben, szép
parkban áll, fehér talapzaton a költő
bronz szobra /Vay Miklós alkotása/, az
ország első Vörösmarty emlékműve,
melyet 1865-ben avattak fel. A Vörös-
marty-szobrok közt egyik kortárs al-
kotást 1991-ben, az 1956. okt. 23-i
forradalom évfordulóján avatták Sop-
ronban a Frankenburg úti aluljáró
melletti parkban, a forradalom és sza-
badság harc 34. a Magyar Köztársaság
kikiáltása első évfordulóján: Somogyi
József szobrászművész Vörösmarty-
szobrát. A budapesti Vörösmarty-szo-
bor Kallós Ede és Telcs Ede 1908-ban
leleplezett alkotása nemcsak a költő-
nek, hanem a Szózatnak is emléket ál-
lít. A carrarai márványból készült szo-
borcsoporton a díszmagyarba öltözött
férfi, öreg paraszt, diák, anya kis gyer-
mekével, pásztortfiú s a többi alak a
magyar nemzetet jelképezi, amint a

Szózat éneklésével válnak eggyé. Az
éneklő csoport fölött kiemelkedve ül
Vörösmarty. Az emlékmű felirata: "Ha-
zádnak rendületlenül légy híve, oh
magyar!"

A honfoglalást a reformkor nemze-
déke évezredes nemzeti létünk kiindu-
lópontjának fogta fel. A "Zalán futá-
sa" fejezte ki ezt a közváramozást: "Ré-
gi dicsőségünk hol kiesel a éji homály-
ban?" A romantika korában ez a ma-
gyar nemzetté válás legfontosabb fel-
vetése volt. Vörösmarty neve ország-
szerte ismertté vált. Midőn Széchenyi
Hitel-ében az európai új eszméket hir-
detve nem habozott kimondani, hogy
Magyarország nem volt, hanem lesz:
fölbúrtott minden magyar szívet. A
múlt dicsősége olyan szent volt, mint a
jövendő: lelkesítették a jelen küzdel-
mét. Ez volt /ma is! a nemzet hangula-
ta, melyet Vörösmarty Szózat-a feje-
zett ki legerőteljesebben. Széchenyi
1835. nov. 30-i országgyűlési beszéde-
ben hirdette: "A magyarnak csak itt
van egyedüli hazája!" Vörösmarty köl-
tői lelkében megragad e gondolat és
felhasználja legszebb verse megírása-
kor. A Szózat az ő művészetének olyan
gyöngyszeme, melyet ha egyetlenként
írt volna is, elegendő lenne örök hírne-
vet nyújtani szerzőjének. A Szózat
mindenre hivatkozik, ami csak lelke-
sítheti a magyart: az bizonyos, hogy
így többé nem élhetünk. Tettre, haza-
fi hűségre lelkesít! Nemcsak nemzeté-
hez fordul, hanem Európához is, mely-
nek eszméiért küzd nemzete. Méltó
helyet követel tőle népének a többi
nemzetek között. Mikor Európára, a
népek hazájára hivatkozik, az ifjú
Magyarország nemzeti imája, himnu-
sa - ma is az - a létért és jogaiért kü-
zdő Magyarországa. A költemény
mindaddig a nemzet éneke marad,
amíg a nemzeti küzdelem célt nem ér.
Időtállóan minden kor magyar embe-
réhez szól. Tömegmozgósító ereje!
Egyik legnagyobb értékű öröksége
nemzetünknek. A Szózat zenéje, Eg-
ressy Béni 1843-ban pályázatot nyert
dallama és harmóniája szívhez szól.
Hangulata tökéletesen kifejezi a szó-
veg lényegét: mintha távoli harangzú-
gás zengene fülünkben. Mi idősebbek
jól emlékezünk az 50-es évek egyik
szilveszteri rádióadásában, a Timár

József általt elszavalt Szózat frenetikus hatására. Olyan hangsúlyokkal adta elő a nemzeti imát, hogy százerekben ébresztette fel a visszafojtott nemzettudatot. A kor egyik legnagyobb színészét ettől fogva hallgatásra ítélte a hatalom.

Előre kell tekinteni és halljuk meg Vörösmartynak egy másik - Erkel Ferenc által megzenésített - művéből a buzdító, derűlátó szállóigét: "Gondolj merészet és nagyot, / és tedd rá éltedet: / Nincs veszte bármi sors alatt / Ki el nem csüggedett!"

Közben megszületett a nagy dráma-költemény, a Csongor és Tünde, majd elbeszélő költesztünk remeke a Szép Ilonka. "Ifjú korában elbeszélő, férfi korában drámaíró, öreg korában lírikus" - állapította meg róla Kosztolányi Dezső. A Szép Ilonka felejthetetlen sorai: - A vadász ül hosszú méla lesben... áll-e még az ősz Peterdi háza... - Vörösmarty igen kedvelte e költeményt. Nagybik leányát Ilonkának kereszteltette. Örökségül hagyta neki költői dicsősége egyik sugarát, a legbájosabb női eszményképet, amelyről valaha álmodott. Ilonka megismerve a királyt többé nem szólt. Fájdalmának a hallgatás lett kifejezője. S érezzük az ártatlan szív hervadását, melyet a költő szépen hasonlít liliomhulláshoz. A nagy idők egy tanúja, a "nagy nemzedék" kortársa így jellemezte a nemzet fiát: "Vörösmarty jól megtermett, domború mellű, vállas, rendes nagyságú ember volt, kevés hajjal, magas homlokkal, szépmetszésű orral és szájjal, tüztelen fekete szemekkel, az alsó ajkat és arcot tisztán hagyó körszakállal és sűrű tömött bajusszal. Bizonyosan a szebb emberek között említették volna, ha a himlő arcának állandó vöröses fényességet és néhány kisebb gödröcskét nem kölcsönöz. Rendszeren zrínyiben járt és magas tetejű kalapban. Tisztán öltözködött, de sohasem választékosan. Betegnek kellett lennie, ha az akadémiai páholyban meg nem jelent. Színház után bármily messze el-sétált, ha barátjainak valamelyike jó sültről és jó borról biztosította.

Erősen szivarozott és kedves napja volt, amelyben pezsgőzhetett." /*Lauka Gusztáv: A múltból a jelennek, - emlékjegyzetek, 1879.*

1855. november 19-én, Pesten a Váci utcai Kappel-házban halt meg, ahol 25 évvel azelőtt Kisfaludy Károly elhunyt. Elvesztését egy nemzet siratta. Temetése a Bach-korszak legnagyobb néma tüntetése volt. Húszezer ember kísérte koporsóját. Örök emlék munkái, neve. Kerepesi úti síremlékét neje emeltette. Az akkoriban megnyílt /1847/ temetőben az első nevezetes halott Vörösmarty Mihál - így áll a neve a gránitobelisk sarkán. Özvegye és 3 gyermeke maradt: Béla, Ilonka és Erzsébet. Nem hagyott más vagyont: munkáit, költői dicsőségét. Gyámatyok: Deák Ferenc közadakozásra szolgált fel a Vörösmarty árváknak. 103 ezer pengő-forint gyűlt össze részükre.

"Mi dolgunk a világon? küzdeni / Erőnk szerint a legnemesbékért. / Előtünk egy nemzetnek sorsa áll. / Ha azt kivittuk a mély sülyedéssből, / S a szellemharcok tiszta sugaránál / Olyan magasra tettük, mint lehet. / Mondhatjuk, tévén őseink porához: / Köszönjük élet! áldomásaidat, / Ez jó mulatság, férfi munka volt!" Gondolatok a könyvtárban /1844/.

Lelkes Miklós

Kétféle éhség

Bőrön át még könyörgön kéregetnek koldusbot-csontok, de a pillanat múltba fordul szem elhaló fehéren. Lélek nélkül újabb test ott marad.

Megszokott kép. Életet fal az éhség. Sokat-sokat. Rázuhan gyúlt világ sárgára, feketére, bús szegényre. Feljajdulnak Ázsiák, Afrikák.

Másfajta éhség dül ahol a bőség mohósága, s rútul sárga a nap. Arany lángol és Föd-hosszú kezével dúsgazdagoknak ördög fosztogat.

Kétfajta éhség. Sokféle hazugság butít a mában, nehogy észrevedd: álszent szavak, s álszent tettek takarják a fosztogató ördögkezeket.

Szobor

Gróf Tisza István szobránál

Az Önkény grófja mosolyoghat pokolmélyen: furcsa világ! Szobrot kapott, s ünneplik egyre a derék áldemokraták.

Amilyen demokrata ő volt, épp olyan a Nagy Törtető, akiből e szégyen szobornál gögös szavak törtek elő.

Kevés a látó, aki bátor a lényegét mondani el: "úrnak, magyarnak egyként rongyot" úri csöcselék ünnepel.

Baráti Molnár Lóránt

Meghatározások tengere

akik sohasem látták a tengert illatáért élnék
soha nem láttam a tengert s csak illatáért élek
örökké szomjazom sós a tenger erre nincs bocsánat
a tenger kapui öblökbe ömlő folyók folyamok
a tengert nem látom már soha messze bottal bicegve
/látnám a tengert Ria a tenger visznek hozzá álmok/

Galgóczy Szandra versei

Szakadás után fél háromkor

az élet ragacsosan
zúduló doboz.
A nagyon maradó
ragaszkodó érzés helyett
nincs választás.
Az akvárium teátrum.
Síkon alul és felül
a bűgösiga szól.
Csörgedező vénák mögül
zsinórozva vonaglik a mélység.

Diribdarab

hangulatban
gyerekes mozdulattal
bár nem akarom,
de valaha így volt
ott voltam, s te láttál.

Magánnyal nyújtott nappalok

Magánnyal nyújtott nappalok
port kavartak égő
szemembe.
Megtestesült csóva a
fehérfal göröngyös ércein
magas függöny álom.
A téglá szelíd.
Centrifugalyuk tátong
a hallgatag kevert kávéban.
Csillogó porcok keringő muslicái,
hangyái a sejtek között.
Ragacsos kezű kilépő szemét
a postaládában.
Öblítő illattal szín a mesterkelt,
sima csúszós és folyamatos.

Az idő

ideje rettenetes szörös
kavalkádba bugyolált
medencében fürdött meg.

Németh Dezső

JÓ TOR FAZSENI

"Csatornanyílásba
gyömöszölik a paradicsommadarat
tükörtollát kétszer is eltörlik,
torkában a megakadt éjszaka."

Tornai József: MEHETSZ, PARADICSOMMADÁR

Csapzottan előtántorgott a csatornanyílásba paszírozott
paradicsommadár. Folyópartján örvény-mosolyt
hőrbölt a csoboló vadság és a gyönyör-tollazat törött
üvegein megnyílt egy létezés-ablak.
Tort ülnek fuldoklásig a latrok. Robbanó önkívületben
zabálják földhözvert begyömöszölt madárért koncukat.
Mint Jékely Isten madarát Rómában, úgy vezették, verték
az ártatlan állatot.
Isten korsói fölborultak vitriolt okádva a föld arcára.
Mocskos-bőrű felhők fájdalma csorgott vonuló hegyekre.
Hullám-bikák hágtak a föld combjai közé olaj-barna
tengerek felől, mert kiüzetésünk nem ért még véget,
úgy lapul bennünk, akár a halál.
A paradicsommadár megrázza töredezett, mocskos
tollait, erőre kapva bemegy a szerszámoskamrába,
aztán fölemelkedik a latrok utcája fölé;
csőrében éles balta van.
(Így irtok én c. ciklusból)

Kulimár János

A periféria himnusza

Az egymásra dobált
napok mocskából
úgy bukkansz fel,
mint aranyjelvénnyel
az olcsó szérián.
Ha tüzes nyilakkal
bélelt ágyadból
új napra ébredsz
a periférián!

Fenn és lenn
másképpen kél a nap,
más az íze a csóknak.
Paloták süppedő szőnyegén
s a díszes ágyak vánkósán
nem az a gond lesz úrrá,
mint ami fagyos éjeken
a kerti padok
vándorán.

Fenn és lenn
másképpen kél a nap,
más az íze a csóknak.
Sorsod mások kezében,
s lelked háborgó taván
borulni kezd a csóknak.
De bízz a jókban,
s ha hallod, hogy szól a dal,
nem maradsz magadra
utópisztikus vágyaiddal.

És akkor majd fenn és
lenn ugyanúgy kél a nap,
hasonló lesz az íze a csóknak.
Míg a szemünk ellát,
a végtelen mezőkön uralma
lészen majd a jóknak!
S ha valaki kérdez a perifériákról,
vállat vonsz: mi is az?...
beszéljünk inkább másról.

De addig még fenn és
lenn másképpen kél a nap,
más az íze a csóknak.
Sorsod mások kezében,
s lelkedben csak két
vékonyka húron peng a dal.
De bízz a jókban,
s talán nem maradsz magadra
utópisztikus vágyaiddal!

T. Ágoston László

HAZAFELÉ

Az öregasszony átbálgott az úton. Üres bevásárlószatyrárt lengetve perlekedett a zebra előtt türelmetlenkedő autósokkal.

- Könnyű nektek onnét, az autóból sürgetni az embert. Igyekeztek, igyekeztek... nektek sürgős dolgok van. Tudom. Száguldoztok, mint a veszetek, míg egymásba nem rohantok. Én meg a reumás lábammal csak cammogok. De mit tehettek, ha ezzel vert meg az Isten? Most is fölirt az orvos egy kosárra való gyógyszert. Hogy miből váltom ki, az senkit se érdekel. Azt mondja, menjek be az önkormányzathoz, ott adnak szociális segílyt. Szociális segíly... Már a neve is milyen megalázó. Imádkozom én eleget az én Istenemhez segítségért, de ezekhez a pucos, kivagyí hivatalnokokhoz? Ez nem nekem való. Majd negyven évet dolgoztam azért a kis nyugdíjért, s lám, mire megkapom, semmire se elég. Kifizetem a lakbért, vagy minek hívják manapság? ..., a villanyt, a gázt, aztán számolgathatom a filléreimet, míg újra jön a postás. A buszon már nem kell fizetnem, meg a tévét is ingyen nézhetem. Sokra megyek vele... A buszra lassan már föl se tudok szállni a nyomorék lábammal, abból meg alig értek valamit, amit a tévében magyaráznak. El is alszom rajta, csak az áramot fogyasztja. Istenem, mivé lett a világ...

A patikában hosszú sor kígyózott. Leült hát egy székre, hogy kipihenje magát és crót gyűjtsön az újabb megpróbáltatásokhoz. Egy középkorú asszony lépett hozzá, gyengéden vállára tette a kezét. A szomszédasszonya volt.

- Csak nincs valami baj, Juci néni? Segíthetek?

- Baj? - kérdezett vissza. - A magamfajta vénasszonynak már csak az élettel van baja. Hanem, ha megkérhetném, kiváltaná a receptemet?

- Persze, hogy kiváltom. Ha már ügyis végig kell állnom a sort... Én is idehordom a fizetésem felét. Nekem a

gyomrom, meg az idegeim, a Jóskának meg a szíve. Két infarktus egy év alatt...

A közértben alig lézengett néhány ember. Azok is többnyire nyugdíjasok, mint ő. Nehézkesen csoszogtak az áru polcok között. Le - levettek róla valamit, gondosan megnézték a legújabb árát, aztán visszatették. "Már ezt sem engedhetjük meg magunknak." Fél kiló kenyert vett. Ha jól beosztja, akár három nap is kitart. Tejföl is kellene venni - gondolta -, de az túl drága. Végére is tejjel épp úgy be lehet habarni azt a kis főzeléket... A múlt héten vett a piacon egy fél kelkáposztát. Már kétszer főzött belőle, de majdnem a fele ott van még a mélyhűtőben. Be kell osztani. A lánya hozott neki a múlt hónapban vagy fél kilónyi babot. Ott őrizgette a konyhaszekrény sarkában tartaléknak. Majd ha nem lesz más, megfőzi. Fél tőle, mert puffaszt. Tulajdonképpen nem is lenne szabad megennie, de hát ha nincs más...

- Poharas tejük nincs, aranyoskám? - szólította meg az egyik fiatal eladót. - Tudja...

- Tudom, de nincs, mama. Ez van, ezt kell szeretni... Most vigye, mert lehet, hogy holnap már ez is drágább lesz... Az agyamra megy már ez az állandó átárazás. Meg a lopások. Tegnap egy csinos bundás nőt kaptunk el. Tudja, mit szorongatott a bundája alatt?

- Gondolom, valami drága italt...

- A frászt! Egy vekni kenyeret. Na, hát így züllik el a jónép. Akkor mit várjon az ember egy csóró nyugdíjastól?

- Értem én, kislányom, maguknak se könnyű..., de látja én nem lopok.

- Még nem, de ha elfogy a pénze... Én már a saját anyámnak se hiszek...

A hentesnél ketten voltak. Az egyik csontot kért, a másik csirke aprólékat.

- No, mama, nem visz ebből a prima karajból? - fordult hozzá a nagydarab, izmos fiatalember. - Reggel hozták, tegnap még rőfögött...

- Hová gondol, fiatalember? Talán egy kis párizsit feltétek a főzelékemhez...

- Ide nézzon, milyen gyönyörű ez a dió!

Az öregasszony elővette pénztárcáját, a tenyerébe öntötte az aprót és olyan elmélyülten számolgatta, hogy még a szája is mozgott hozzá.

- Valóban nagyon szép, biztos lesz rá vevő. Hanem az a fejhús, ott, a pult sarkán friss, fiatalember?

- Tegnapi.

- Jó lesz az is. Levágna belőle nekem úgy tíz dekányit? Az se baj, ha csak nyolcra sikerül...

Hazafelé menet a templom mellett vitt el az útja. Fölnézett az ég felé meredő toronyra és könnybe lábadt szemmel motyogta maga elé:

- Mi lesz velünk, Uram, ha Te is elhagysz bennünket? ...

Oláh András

Ki sírni tud

Ki érte sírni tudsz
mondj mért hazudsz
Mért hívod istened
ha nem lehet
ha tudod jól: hamis
a holnap is

Ki érte sírni tudsz
most merre futsz
Az út itt véget ér
s ha nincs remény
ha győz a félelem
szükségtelen

kolonc az értelem
A végtelen
kevés: az adhatót
add és a jót
a kézzelfoghatót
az óvhatót

s ha elfogyott amit
kívánt a hit
ki érte sírni tudsz
s már nem hazudsz
szavak oltárára tedd
az életet

Oláh András versei

Szarvaskő

holdfényben sápadozik
a foltos arcú sziklaorom
a kormos éjszaka agg remetéje
mélyzöld csuháját
lágy fuvalom igazítja
őrzi a csöndet
a kócos gaz halk zizegését
s fölötté a mennybéli réten
felhő-méhek csillagfüvet legelésznek

Apokrif sorok

Esőbe szürkül a fény
Nyugtalan álmú madarak
ringatóznak a villanydrótokon
Fekete ablakok nyílnak
az átvirrasztott éjszakákra
Vértelen arcok lenyomata
a falakon; kitérített
fölragasztott remények---

Emlék

Valahol gitárt kínoznak:
eltévedt Santana-dallam
cirógatja arcunkat.
Emlékeket toborzunk,
elcsomagolt színeket.
S mintha vízzel fröcskölnék
- szétmaszatolt sírás mossa át
tegnapjaink romjait...

Kondor Ilona

Hajadat megmosnám

Hajadat megmosnám
a párás fűben.
Szemedben égi tánc hevül.
Elnézem csöndedet
némán, egyedül.
S ha megszólít
a dalban bűvő meleg:
Ringat, mint a hullám.
Hódít, mint a hegy.
S ha hajadat lesimítanám
asztallap lenne a párnám.
Szék a grádicsom.
Túllépve poklaidon
lennék jel, tilalom.
Lennék zöld út
szárnyaidon.

1995
Kondor

Németh Erzsébet

Tavaszdik

A bazsarózsa bibéje bizsereg,

balzsamos varázslat járja át.

Dúdolva széttárja szirmait:

hogyan vágyait lássa a világ.

Fizessen elő a Lantra! Egy évre postaköltséggel együtt mindössze 400 Ft. Az előfizetési díjat postautalványon a szerkesztőség címére kell elküldeni. Lapunk nem nyereséges kiadvány, ezért a közölt művekért szerzői jogdíjat nem fizetünk. Kéziratot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza! Megjelenik évenként négy alkalommal.

Fiatal, tehetséges szerzők színvonalas írásait várjuk, egy bemutatkozó levél kíséretében!

LANTRA

A TINÓDI KLUB IRODALMI FOLYÓIRATA

Főszerkesztő: Németh Dezső

Irodalmi szerkesztő: Németh Erzsébet

Szerkesztőség: 1211 Budapest

Ady Endre út 5. III/10.

Telefon: 277 7196

Telefon/fax: 277 5309

Kiadja a Tinódi Klub

Felélő kiadó: Németh Dezső

Szerkesztés-tördelés, sokszorosítás a Tinódi Klub munkája

ISSN 0865-8633

Kondor Jenő

Szemedbe csillagot

Szemedbe szítál a tegnap
- a csatornák úgy csöpögnek -
letörölöm minden könnyét
lázálmós régi ködöknek

Szemedbe ültetek csillagot
ibolyát is - tiszta kéket -
Hozzád hajoljon az árva
s nálad találjon menedéket

Tavaszi

Hajdiban porzós szárnyait
fürösztö árva darázs

Kezemben hóvirág-erek

Futnak a habok:
alattuk fekete göröngyök

földnek szorításai:
ráncaim

Fehérség
bujkál szemedben:
- harangkondulás

Leszázálekolt öntudattal

Ezen a vastüdejű éjszakán
nem adnak jelet
- még sóhajtnyit sem -
az égi műszerek

Barátunk volt ez a fa
s most ágait dobálja
koraszültött kis virág
arcát a földbe zárja

Elhidegült tőlünk a kályha is
utolsó szenes fadarabbal
füsttel fuldoklunk ideleinn
leszázálekolt öntudattal